

QIZ BOLALARDA UCHRAYDIGAN TUXUMDON KISTASI

Tuzuvchi: **Sadiyeva Yorqinoy Ismoil qizi**

Chortoq Abu Ali Ibn Sino nomidagi

Jamoat Salomatligi Texnikumi

Xirurgiya va akusherlik kafedrası

Akusherlik va ginekalogiya

fani o'qituvchisi

Anotatsiya: Ushbu maqolada Tuxumdon kistasini kelib chiqishi, sabablari, turlari, davosi, oldini olish haqida keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: Kista, tuxumdon, endometrioz, qiz bola, kasallik, profilaktika

Qiz bolalarda, ayniqsa voyaga yetayotgan va balog'atga yetgan qizlarda ko'pincha tuxumdon kistalari (kistoz o'zgarishlar) uchraydi. Bular ko'pincha gormonal o'zgarishlar bilan bog'liq, tuxumdon kistalari, funksional kistalar (folikulyar, korpus luteum kistalari), shuningdek, endometrioma, dermoid kista kabi turli xil shakllarda bo'lishi mumkin va og'riq, shish, tez-tez siyish, qabziyat, hayz davrida o'zgarishlar, shish paydo bo'lishi bilan namoyon bo'ladi.

Ko'proq uchraydigan kista turlari

- **Tuxumdon kistalari (Ovarian Cysts):** Eng keng tarqalgan, ko'pincha bezararli, gormonal o'zgarishlar bilan bog'liq.
- **Dermoid kistalar:** Terini hosil qiluvchi hujayralardan rivojlanadi, ichida soch, tish, yog' bo'lishi mumkin.
- **Endometrioma:** Endometriy to'qimasi tuxumdonlarda o'sishi natijasida yuzaga keladi, qora "shokolad" kistasi deb ham ataladi.

• **Polikistoz (Polikistik tuxumdon sindromi - PCOS)**: Bir nechta kichik kistalarning tuxumdonlarda paydo bo'lishi, gormonal muvozanatsizlikni keltirib chiqaradi.

Belgilari

- Pastki qorin og'rig'i, belga tarqalishi.
- Qorin shishishi, to'liqlik hissi.
- Hayz davrida o'zgarishlar (og'riqli, og'ir yoki to'xtab qolish).
- Jinsiy aloqa paytida og'riq.
- Qabziyat, tez-tez siyish.
- Gormonal o'zgarishlar tufayli ortiqcha soch o'sishi.

Nima qilish kerak?

Agar qiz bolada shunday alomatlar bo'lsa, darhol ginekologga murojaat qilish kerak. Kista turini aniqlash va tegishli davolashni (kuzatuv, gormonal terapiya, ba'zan jarrohlik) tayinlash uchun UZI (ultratovush tekshiruvi) va qon tahlillari o'tkaziladi. Erta aniqlash va davolash kista bilan bog'liq jiddiy asoratlarning oldini oladi.

Tuxumdon kistalari asosan zararsiz bo'lib, o'z-o'zidan ketishi mumkin bo'lsa-da, ba'zi turlari sog'liq muammolariga olib kelishi mumkin. Shuning uchun tuxum kistalarining turlarini va ularning belgilarini bilish muhimdir. Shuningdek, siz: «Tuxumdon kistasini qanday davolash mumkin?», «Tuxumdon kistasini necha sm olib tashlash mumkin?», «Tuxumdon

kistasini hayz ko'rish orqali qanday chiqarish mumkin?», «Tuxumdon kistasi qanday eriydi?» kabi tez-tez beriladigan savollarga javoblarni qiziqtirayotgan bo'lsangiz, bizning maqolamizda tuxumdon kistalari haqida batafsil ma'lumotni topishingiz mumkin.

Tuxumdon kistasi nima?

Har bir ayolda bachadonning har ikki tomonida tuxumdonlar deb ataladigan bodomsimon tuzilmalar mavjud. Menopauzaga kirmagan katta yoshli ayolda har oy bu tuxumdonlardan biridan tuxum chiqariladi. Tuxumdon yoki tuxumdon kistasi tuxumdonlarda yoki tuxumdon yuzasida suyuqlik bilan to'ldirilgan kistaning kuzatilishini anglatadi. Ko'p ayollar hayotining bir davrida tuxumdon kistalarini rivojlanishi mumkin. Tuxumdon kistalari juda keng tarqalgan va ikki xil: funktsional va anormal. Funktsional kistalar tuxumdonning normal ishlashi natijasida rivojlanadi. Ular odatda g'ayritabiiy kistalarga qaraganda kichikroq va davolanishni talab qilmasdan o'z-o'zidan yo'qoladi.

Tuxumdon kistasiga nima sabab bo'ladi?

Eng keng tarqalgan funktsional kistalar follikulyar va sariq tananing kistalaridir. Follikulyar kist tuxumni o'stiruvchi follikul o'sib, uning ichida suyuqlik to'planganda paydo bo'ladi. Tuxum follikuladan chiqarilgandan so'ng sariq tananing kistasi hosil bo'ladi. Agar homiladorlik sodir bo'lmasa, korpus luteum yo'qoladi. Biroq, ba'zida bu struktura o'sadi va suyuqlik yoki qon bilan to'ldirilgan tuxumdonda joylashgan. Eng keng tarqalgan anormal kistlar dermoid kistalardir. Ushbu kistalar tuzilishi jihatidan teriga o'xshaydi va ba'zida ular suyak, soch va xaftaga parchalarini o'z ichiga olishi mumkin. Quyida sanab o'tilgan xavf omillaridan ba'zilari tuxumdon kistalarining sabablaridan biri bo'lishi mumkin. **Gormonal muammolar:** Gormonal muammolar tuxumdon kistalarini keltirib chiqarishi mumkin bo'lsa-da, bepushtlikni davolashda ishlatiladigan faol moddasi klomifenni o'z ichiga olgan dorilar ham tuxumdon kistalarining shakllanishiga olib kelishi mumkin. Ushbu dorilar allaqachon ovulyatsiyani ta'minlash uchun buyurilganligi sababli, kist shakllanishi tabiiy hisoblanadi. **Homiladorlik:** Gormonal o'zgarishlar tufayli homilador ayollarning tuxumdonlarida kistalar paydo bo'lishi mumkin va bu kist butun homiladorlik davrida tuxumdonlarda qolishi mumkin. **Endometrioz:** Shokolad kistasi deb ham ataladi, bu

bachadon endometriyal hujayralarining bachadondan tashqarida o'sishiga olib keladi. Ba'zi to'qimalar tuxumdonlaringizga yopishib, o'sishni hosil qilishi mumkin. **Pelvis infektsiyasi:** tuxumdonlarga tarqaladigan tos a'zolarining infektsiyalari kistalarga olib kelishi mumkin. **Tuxumdon kistasi tarixi:** Ilgari har qanday sababga ko'ra tuxumdon kistasi operatsiyasini o'tkazgan odamlarda tuxumdon kistalari yana paydo bo'lishiga ko'proq moyil bo'ladi.

Tuxumdon kistasining belgilari qanday?

Ko'pincha tuxumdon kistalari noqulaylik tug'dirmaydi, hajmi kichik va zararsizdir. Ushbu kistlarning aksariyati davolanishni talab qilmasdan bir necha oy ichida o'z-o'zidan yo'qoladi. Biroq, ba'zi tuxumdon kistalari, ayniqsa yorilib ketganlar, turli xil alomatlariga olib kelishi mumkin. **Noqonuniy va og'riqli hayz ko'rish:** tuxumdon kistalarida kuzatilgan eng aniq belgi tartibsizlik va og'riqli hayz ko'rishdir. Menstrüel qon ketishi odatdagidan ko'ra og'irroq yoki engilroq bo'lishi mumkin. Ba'zi hollarda, hayz muddati hali kelmagan bo'lsa-da, hayz ko'rish tugaganidan keyin 4-5 kundan keyin qon ketishi yana boshlanishi mumkin. **Tos bo'shlig'idagi og'riq:** kist o'sishi bilan tos suyagiga bosim o'tkazadi, bu esa og'riqni keltirib chiqarishi mumkin. Og'riq doimiy yoki vaqti-vaqti bilan sezilishi mumkin. Garchi ba'zi odamlar jismoniy mashqlar yoki jinsiy aloqadan keyin og'riqni his qilsalar ham, og'riq doimo bir vaqtning o'zida seziladi. Tos bo'shlig'ining chap tomonida og'riqni his qilish chap tuxumdon kistasining alomatlarini, o'ng tomonda og'riqni his qilish esa o'ng tuxumdon kistasining belgilari sifatida qaralishi mumkin. Agar tuxumdon kistasi juda katta bo'lsa, qon oqimining uzilishiga olib keladigan buralish deb ataladigan holat paydo bo'lishi mumkin. Bu holat kuchli og'riq bilan birga bo'lishi mumkin. **Shishish hissi:** shishiradi hissi tuxumdon kistalarida tez-tez bildirilgan shikoyatdir. aloqada og'riq sezilsa, bu sog'liq muammosini ko'rsatadi. Tuxumdon kistasi bilan bog'liq muammolar bo'lgan ayollar jinsiy aloqa paytida yoki undan keyin og'riqni boshdan kechirishi mumkin. **To'liqlik hissi:** Kistning hajmi va joylashishiga qarab, odam o'zini to'la his qilishi mumkin. Odam juda oz ovqat iste'mol qilsa, o'zini to'la his qilishi yoki ishtahani butunlay yo'qotishi mumkin. **Tez-tez siyish:** tuxumdon kistasi bo'lgan bemorlarda ba'zida tez-tez siyish yoki siydikni bo'shata olmaslik hissi paydo bo'ladi. Bu kistalar siydik pufagiga bosim o'tkazadigan holat. **Kabızlık:** Kabızlık va og'riqli

defekatsiya tuxumdon kistalaridan kelib chiqishi mumkin bo'lgan keng tarqalgan shikoyatlardir. **Haddan tashqari soch o'sishi:** Tuxumdon kistalari sabab bo'lgan gormonal o'zgarishlar tufayli tanadagi ortiqcha soch o'sishi va ko'kraklarda noziklik kabi shikoyatlar ham kuzatilishi mumkin.

Tuxumdon kistasini qanday aniqlash mumkin?

- tibbiy tarix
- jismoniy tekshiruv
- Ultratovush tekshiruvi
- Qorin bo'shlig'ining kompyuter tomografiyasi (KT)
- Magnit-rezonans tekshiruvi (MRI)
- siydik yo'llarining filmi

Ba'zida tuxumdon kistalarini tashxislash qiyin bo'lishi mumkin. Shuni esda tutish kerakki, tekshiruvchi shifokor tomonidan sezilgan massa tuxumdonni bosadigan qo'shni organ bo'lishi mumkin, masalan, to'liq ichak yoki siydik pufagi. Bunday holda, ultratovush tekshiruvi kistning mavjudligini va hajmini ko'rsatishda juda foydali. Anormal kistlar odatda 5 sm dan oshadi.

Tuxumdon kistasining portlashi nima?

Tuxum kistasi o'sib ulg'ayganida, ba'zida uning atrofidagi devor yorilib, bir oz qon bilan birga tashqariga chiqishi mumkin. Ko'pincha bemor kichik kistalarning yorilishini sezmasligi mumkin. Biroq, ba'zi katta kistalarda tuxumdon kistasining yorilishi qon ketishi va kuchli og'riqlar bilan kechadi. Qon hatto qorin bo'shlig'ida to'planishi mumkin va bu holatlar shoshilinch aralashuvni talab qilishi mumkin.

Tuxumdon kistasini qanday davolash mumkin?

Tuxumdon kistasini davolash bemorning yoshi, kista hajmi va menopauza holatiga qarab o'zgaradi. Ko'pgina kistlar o'z-o'zidan o'tib ketganligi sababli, shifokor ba'zida faqat kuzatadi. Tuxumdon kistalarini davolash uchun tug'ilishni nazorat qilish tabletkalari buyurilishi mumkin. Agar kist juda katta bo'lsa va salomatlikka salbiy ta'sir ko'rsatadigan alomatlarni keltirib chiqarsa, jarrohlik davolash talab qilinishi mumkin. Kistlar odatda tuxumdonlarni olib tashlamasdan olib tashlanishi mumkin. Biroq, ba'zi hollarda, butun tuxumdonni hamrohlik qiladigan naycha bilan birga olib tashlash kerak bo'lishi mumkin. Ikki tuxumdon va ikkita naycha borligi sababli, ulardan biri olib tashlansa, siz hali ham o'z-o'zidan homilador bo'lish imkoniyatiga egasiz. Ba'zi kistalar yana paydo bo'lishi mumkin, ba'zida saraton shaklida. Shuning uchun, agar siz menopauzada bo'lsangiz yoki farzand ko'rishni rejalashtirmasangiz, ularning barchasini qabul qilish yaxshiroqdir.

Tuxumdon kistalarini necha santimetr olib tashlash kerak?

Kistning kattaligi tuxumdon kistasini olib tashlashning yagona parametri emas. Agar kist 6 sm dan katta bo'lsa, ichkarida qattiq ko'rinadi va o'sishga moyil bo'lsa, jarrohlik aralashuvi ko'rib chiqilishi mumkin.

Tuxumdon kistasining oldini olish uchun nima qilish kerak?

Agar siz tuxumdonlarda biron bir alomatni sezsangiz, darhol shifokoringizga murojaat qilishingiz kerak. Shifokor aytganidek, siz ginekologik tekshiruvdan o'tishingiz va pap-smear testini o'tkazishingiz kerak.

Tuxumdon kistasi operatsiyasi qanday amalga oshiriladi?

Tuxumdon kistasining o'lchamiga va uning xavfli yoki yo'qligiga qarab, shifokor ochiq (laparotomiya) yoki yopiq (laparoskopiya) operatsiyani tavsiya qilishi mumkin. Laparoskopiya orqali amalga oshiriladigan operatsiyalarda jarroh kichik kesmalar yordamida kistaga etib boradi. Ko'pgina hollarda, bemor o'sha kuni uyiga borishi mumkin. Ushbu turdagi jarrohlik odatda tug'ilishga ta'sir qilmaydi va tiklanish vaqtlari tezdir. Laparotomiya deb ataladigan ochiq jarrohlik, odatda, kist saraton kasalligiga shubha qilinganida tavsiya etiladi. Pubik tuklar boshlangan joydan uzun kesma qilinadi, kist chiqariladi va biopsiya uchun laboratoriyaga yuboriladi. Sinov uchun olingan parcha xavfli bo'lib tuyulsa, tuxumdon va boshqa zarur bo'lgan organlarni olib tashlash mumkin. Qayta tiklash jarayoni laparoskopiyadan ko'ra ko'proq vaqt talab etadi. Bemor odatda 2 kun kasalxonada qoladi. Ushbu ikkala operatsiya ham umumiy behushlik ostida amalga oshiriladi.

Foydaniladigan adabiyotlar :

1.Yaxshinar Norbayevich Allayorov 'Akusherlik va ginekologiya'O'zbekiston

Milliy ensiklopediyasi Toshkent-2017y.

2.M.F.Ziyayeva G.H.Mavlyanova 'Ginekologiya'O'qituvchi nashriyot

Matbaa ilodiy uyi Toshkent 2007.

3.Allayarov Ya.N,Yusupova D.O' 'Asqarova F.Q.'Akusherlikda amaliy ko'nikma va muolajalar'Samarqand,2007.

4.Allayarov Ya,N.Tosheva D,G,Yusupova D,O', 'Onalikda hamshiralik parvarishi, 'Vors nashriyoti ,T,2012.

Ziyo.uz. net..